

Europski sud za ljudska prava

UDK 341.231.145(4)(094.8)

U lipnju 2010. Europski sud za ljudska prava donio je važnu presudu u predmetu *Mustafa Aksu protiv Turske* koji se tiče zabrane diskriminacije na etničkoj osnovi. Podnositelj je smatrao da knjiga *Gypsies of Turkey* i rječnik *Turski rječnik za učenike* sadržavaju diskriminirajuće i ponižavajuće opise romske zajednice u Turskoj te je pred domaćim sudovima podnio tužbe u kojima zahtijeva povlačenje i izmjenu navedene knjige i rječnika i naknadu nematerijalne štete pretrpljene zbog izraza u knjizi i rječniku. Podnositeljeve tužbe bile su odbijene te je pred Europskim sudom za ljudska prava pokrenuo postupak zbog povrede prava prema čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Sud je sa 4 naprama 3 glasa presudio da podnositelj nije bio diskriminiran na temelju svoga romskog podrijetla te da turske vlasti nisu propustile poduzeti potrebne mjere da bi osigurale poštovanje podnositeljeva privatnog života.

Aksu protiv Turske

Predmet br. 4149/04 i 41029/04

Presuda Drugog vijeća Europskog suda za ljudska prava od 22. lipnja 2010.

Čl. 8. – Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

Čl. 14. – Zabrana diskriminacije

ČINJENIČNO STANJE

Podnositelj je rođen 1931. i živi u Ankari.

A. Predmet br. 4149/04

1. Postupci za naknadu koje je pokrenuo podnositelj

Ministarstvo kulture izdalo je 2000. knjigu *Gypsies of Turkey* profesora Alija Rafeta Özkana. Dana 15. lipnja 2001. podnositelj je podnio zahtjev

Ministarstvu kulture u ime Turske udruge Roma. U tom zahtjevu navodi da u 24 stranice knjige autor tvrdi da su Romi uključeni u nelegalne aktivnosti kao »lopovi, džepari, prevaranti, pljačkaši, lihvari, prosjaci, dileri droge, prostitutke i vlasnici bordela« te da su poligamni i agresivni. Nadalje, Romkinje se opisuju kao nevjerne svojim muževima. Podnositelj je tvrdio da knjiga sadržava i druge tvrdnje koje ponižavaju Rome. Tvrdeći da navedeni izrazi predstavljaju kaznena djela, tražio je da se prodaja knjige zaustavi i da se svi primjerci zaplijene.

Istog dana, čelnik Odjela za nakladu knjiga Ministarstva kulture naložio je povratak svih primjeraka knjige u Odjel za nakladu knjiga kako bi se učinile potrebne izmjene. Dana 11. listopada 2001. podnositelj je napisao pismo Ministarstvu kulture u kojem se zanima jesu li svi primjerci knjige zaplijenjeni. Dana 17. listopada 2001. čelnik Odjela za nakladu Ministarstva kulture obavijestio je podnositelja da je Savjetodavni odbor za nakladu Ministarstva, koji čine sedam profesora, ustanovio da knjiga predstavlja znanstveno istraživanje te da ne sadržava nikakve uvrede ili slične izraze. Podnositelj je također obaviješten da autor knjige nije dopustio nikakve izmjene te da je Ministarstvo, u skladu s molbom autora, na autora prenijelo autorska prava na knjigu.

Dana 4. veljače 2002. podnositelj je poslao pisma Ministarstvu kulture i profesoru Aliju Rafetu Özkanu u kojima je ponovio svoj prvotni zahtjev. Nije dobio nikakav odgovor. Slijedom toga, 30. travnja 2002. podnositelj je pokrenuo postupak pred Građanskim sudom opće nadležnosti u Ankari protiv Ministarstva kulture i autora knjige te je zatražio naknadu nematerijalne štete koju je pretrpio zbog izraza sadržanih u knjizi. Tvrдио je da ti izrazi predstavljaju napad na njegov romski identitet te da su uvredljivi. Podnositelj je također tražio zapljenu svih primjeraka knjige te zabranu izdavanja i distribucije knjige.

Autor knjige izjavio je da se pri pisanju knjige koristio arhivima policijskog sjedišta u Ardani i knjige o Romima drugih autora te da nije imao namjeru vrijeđati ili ponižavati Rome. Autor je nadalje tvrdio da sporne dijelove knjige ne treba promatrati izvan konteksta, nego kao sastavni dio cijele knjige.

Dana 24. rujna 2002. Građanski sud u Ankari odbacio je podnositeljev zahtjev što se tiče autora knjige. Smatrao je da je knjiga rezultat akademskog istraživanja, temeljena na znanstvenim podacima, te da istražuje socijalne strukture Roma u Turskoj. Prvostupanjski sud stoga je smatrao da izrazi o kojima je riječ ne vrijeđaju podnositelja. Što se tiče podnositeljeva zahtjeva protiv Ministarstva kulture, prvostupanjski sud odlučio je da je nenadležan te da su za podnositeljev zahtjev nadležni upravni sudovi.

Dana 25. listopada 2002. podnositelj je podnio žalbu. U svom zahtjevu tvrdi da se knjiga ne može smatrati rezultatom znanstvenog istraživanja te da ju stoga Ministarstvo kulture nije smjelo izdati. Dana 21. travnja 2003. Kasacijski sud potvrdio je presudu prvostupanjskog suda. U svojoj presudi ustvrdio je da su upitni izrazi općeniti u svojoj prirodi te da stoga ne vidi osnovu po kojoj se oni odnose na sve Rome ili da predstavljaju napad na podnositeljev identitet. Dana 8. prosinca 2003. odbijen je podnositeljev zahtjev za ispravak presude.

Podnositelj je pokrenuo postupak protiv Ministarstva kulture pred Upravnim sudom u Ankari. Zatražio je naknadu nematerijalne štete, tvrdeći da je sadržaj knjige kojoj je Ministarstvo kulture nakladnik uvredljiv prema romskoj zajednici. Dana 7. travnja 2004. Upravni sud odbio je podnositeljev zahtjev. Utvrdio je da je knjigu prije izdavanja pregledao izvjestitelj imenovan od Savjetodavnog odbora za nakladu. Nakon njegova odobrenja, Savjetodavni odbor je pristao objaviti knjigu. U svjetlu podnositeljevih optužbi, Savjetodavni odbor 25. rujna 2001. ponovo je pregledao knjigu i ustvrdio da je knjiga rezultat akademskog istraživanja temeljena na znanstvenom istraživanju i da nikakva neugodnost neće biti uzrokovana nastavkom distribucije i prodaje knjige. Upravni sud je stoga utvrdio da su podnositeljeve optužbe neosnovane. Iz spisa predmeta nije jasno je li podnositelj podnio žalbu protiv ove presude.

B. Predmet br. 41029/04

U prosincu 1998. Udruga za jezik, nevladina organizacija, izdala je rječnik pod nazivom *Turski rječnik za učenike*. Objavu rječnika financiralo je Ministarstvo kulture.

Dana 30. travnja 2002. podnositelj je poslao pismo Izvršnom odboru Udruge za jezik u ime Konfederacije romskih kulturnih zajednica. Tvrdio je da su pojedini unosi u rječniku uvredljivi i diskriminirajući za Rome. Pozivao se na neke opise i idiome iz rječnika, za koje smatra da su negativni, diskriminirajući i puni predrasuda. Podnositelj je dalje zahtijevao da Ministarstvo obrazovanja i Tursko jezično društvo izmijene svoje rječnike i da Udruga za jezik izmijeni definicije navedenih riječi i ukloni diskriminirajuće izraze iz rječnika. Na pismo mu nije odgovoreno.

Dana 15. srpnja 2002. podnositelj je poslao novo pismo Udruzi za jezik u kojem je ponovio svoj zahtjev. Dodao je da će podnijeti tužbu protiv Udruge ako se njegovu zahtjevu udovolji do 20. kolovoza 2002. Dana 16. travnja 2003. podnositelj je pokrenuo postupak protiv Udruge za jezik

pred Gradanskim sudom opće nadležnosti u Ankari, tražeći da se navedene definicije i izrazi uklone iz rječnika. Podnositelj je također tražio naknadu za nematerijalnu štetu koju je pretrpio zbog izraza sadržanih u rječniku. Tvrdio je da definicije iz rječnika predstavljaju napad na njegov romski identitet i uvredu njegovoj osobnosti.

Dana 26. svibnja 2003. predstavnik Udruge za jezik podnio je podnesak prvostupanjskom sudu. Tvrdio je da su definicije i izrazi u rječniku temeljeni na povijesnoj i sociološkoj realnosti i da nije bilo namjere poniziti navedenu etničku grupu. Dalje je tvrdio da rječnik sadržava izraze i definicije koje se uobičajeno koriste u društvu i da sadržava slične izraze koji se tiču Albanaca, Židova i Turaka. Dana 16. srpnja 2003. Gradanski sud u Ankari odbio je podnositeljev zahtjev. Odlučio je da su definicije i izrazi iz rječnika temeljeni na povijesnoj i sociološkoj stvarnosti te da nije bilo namjere poniziti navedenu etničku skupinu. Nadalje je ustvrdio da postoje drugi slični izrazi na turskom jeziku koji se tiču i drugih etničkih skupina, koji postoje u rječnicima i enciklopedijama. Podnositelj je podnio žalbu 15. ožujka 2004. Kasacijski sud potvrdio je presudu od 16. srpnja 2003.

PRAVO

I. SPAJANJE ZAHITJEVA

Uzevši u obzir sličnost predmeta zahtjeva, Sud ih smatra prikladnim spojiti.

II. DOPUSTIVOST

A. Podnositeljev status žrtve

1. Podnesci stranaka

(a) Vlada

Vlada osporava dopustivost zahtjeva tvrdeći da su po prirodi bili *actio popularis*. Tvrdi da su domaći sudovi odbili podnositeljeve zahtjeve zato što su izrazi u knjizi i izrazi u rječniku bili opće naravi i nisu se osobno doticali svih Roma. Vlada tvrdi da podnositelj nije dokazao da je osobno pogođen navodnim diskriminatornim izrazima.

(b) Podnositelj

Podnositelj tvrdi da su mu zbog njegova podrijetla kao Roma diskriminatorne napomene iz knjige i rječnika uzrokovale nematerijalnu štetu i da se zbog toga treba smatrati da ima status žrtve.

(c) Grčki Helsinški odbor

Grčki Helsinki odbor tvrdi da svaki pripadnik etničke grupe koja je navodna meta općenito diskriminirajućih izraza temeljenih na rasi ima status žrtve, budući da takvi izrazi stvaraju predrasude prema svakom pripadniku te grupe. Pozivajući se na slučaj *Micallef protiv Malte* (br. 17056/06, 15. siječnja 2008.), tvrdi da zaštita Suda ne smije biti manja od zaštite zajamčene domaćim pravnom sustavom: ako je osobi status žrtve priznat u domaćem pravnom sustavu, ne smije joj bit nepriznat pred Sudom.

2. Procjena Suda

Sud ponavlja da prema čl. 34. Konvencije Sud može primiti zahtjeve od bilo koje osobe koja tvrdi da je žrtva povrede od jedne od visokih ugovornih stranaka prava navedenih u Konvenciji ili njezinim protokolima. Da bi podnositelj mogao tvrditi da je žrtva povrede, mora postojati izravna veza između podnositelja i navodno pretrpljene štete (*Gorriaz i dr. protiv Španjolske*, br. 62543/00, § 35, ECHR 2004-III). Također naglašava da ima ovlasti dodjeljivanja statusa žrtve kad se prigovor odnosi na predmet od općeg interesa (*Micallef protiv Malte* [GC], br. 17056/06, § 46, ECHR 2009-...).

U ovim zahtjevima podnositelj koji je romskog/ciganskog podrijetla osjeća se povrijeđenim rečenicama korištenim u knjizi i rječniku. Iako nije napadnut izravno od autora knjige i izdavača rječnika, mogao je, prema čl. 24. i 25. Građanskog zakona, pokrenuti postupak za naknadu štete pred domaćim sudovima. Stoga je iznimno bitno primijetiti da, prema mišljenju Suda, iako su predmeti na kraju odbijeni, podnositelj ima pravo prema domaćem pravu pokrenuti postupak pred domaćim sudovima i valjanost podnositeljevih tužbi procijenjena je na dva stupnja nadležnosti.

Sve zajedno, Sud zaključuje da u ovim zahtjevima podnositelj ima status žrtve prema čl. 34. Konvencije. U skladu s tim, Vladini preliminarni prigovori po ovoj točki ne mogu biti prihvaćeni.

B. Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova

Vlada tvrdi da zahtjevi trebaju biti odbačeni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova jer podnositelj nije pokrenuo postupak protiv Ministarstva kulture pred Upravnim sudom.

Sud ponavlja da podnositelj bira kojim će se pravnim lijekom poslužiti: tamo gdje postoji izbor podnositelju raspoloživih pravnih lijekova kojima može ostvariti naknadu za navodne povrede Konvencije, čl. 35/1. Konvencije mora se primijeniti na način koji odgovara stvarnosti podnositeljeve situacije da bi se osigurala učinkovita zaštita prava i sloboda zajamčenih Konvencijom (*I. G., M. K. i R. H. protiv Slovačke*, br. 15966/04, 22. rujna 2009.).

Što se tiče zahtjeva br. 4149/04, Sud primjećuje da je podnositelj započeo postupak za naknadu štete protiv autora knjige pred Građanskim sudom opće nadležnosti u Ankari. Nakon odbijanja njegov zahtjeva, pokrenuo je i postupak protiv Ministarstva kulture pred Upravnim sudom u Ankari, koji je odbijen 7. travnja 2004. Međutim nije jasno je li podnositelj podnio žalbu protiv te presude. Što se tiče zahtjeva br. 41029/04, podnositelj nije pokrenuo upravni postupak protiv Ministarstva kulture, već je samo pokrenuo postupak za naknadu štete protiv Udruge za jezik.

Sud primjećuje da su u oba zahtjeva podnositeljevi glavni prigovori navodne uvredljive izjave sadržane u knjizi i rječniku, čiji su autori privatne treće osobe. U oba slučaja podnositelj je odlučio pokrenuti građanske postupke protiv tih trećih osoba te su ti postupci vođeni do kraja, do Kasacijskog suda. Na taj način podnositelj se odlučio za razuman, ali na kraju neuspješan oblik ostvarivanja prava na naknadu. U skladu s tim, Sud misli da se može smatrati kako je podnositelj iscrpio domaće pravne lijekove. Stoga ovaj dio Vladinih preliminarnih prigovora treba odbiti.

Sud primjećuje da zahtjevi nisu očito neosnovani u smislu čl. 35/3. Konvencije. Sud primjećuje da nisu nedopustivi po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga ih treba proglasiti dopustivima.

III. KRŠENJE ČL. 14. U VEZI S ČL. 8. KONVENCIJE

Podnositelj iznosi da primjedbe u knjizi pod naslovom *Gypsies in Turkey* i izrazi u rječniku o kojem se radi odražavaju jasan osjećaj protiv Roma i da odbijanje domaćih sudova da daju naknadu pokazuje očitu tendenciju protiv Roma. Poziva se na čl. 6. i 14. Konvencije.

Sud smatra da je u okolnostima podnesenih zahtjeva prikladnije razmatrati podnositeljeve pritužbe prema čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije.

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnositelj

U skladu s predmetom br. 4149/04 predlagatelj navodi da je nezadovoljan odlukama domaćih sudova koji su odbili njegov zahtjev za naknadu. Smatra da je diskriminiran temeljem etničke pripadnosti, dostojanstva i da je povrijeđen zbog brojnih odlomaka u knjizi koja se koristi diskriminacijskim i uvredljivim jezikom.

U skladu s predmetom br. 41029/4, predlagatelj navodi da diskriminirajući izrazi sadržani u rječniku i odluke domaćih sudova odbijaju njegov slučaj u kojem postoji diskriminacija protiv romske zajednice i povreda prava prema čl. 8. Konvencije.

2. Vlada

U skladu s predmetom br. 4149/04, Vlada iznosi da je knjigu izdalo Ministarstvo kulture slijedeći odobrenje Savjetodavnog odbora za izdavanje koji čine sedam profesora. Prema izvješću tog tijela, knjiga se smatra akademskim istraživanjem koje će pridonijeti studiju etnologije Turske i napisana je u skladu s akademskim načelima. Zbog pritužbi predlagatelja, Odbor je ponovo pregledao knjigu pa je odlučeno da je to bila akademska studija i nije imala uvredljiv sadržaj. Prema tome, Vlada iznosi da se oni nisu ponašali diskriminirajuće prema Romima. U podnesku Vlada navodi da je Ministarstvo kulture poduzelo korake za promoviranje romske kulture i tradicije. Zaključila je da podnositelj nije uspio u dokazivanju da je knjiga o kojoj je riječ prouzročila nematerijalnu štetu i povrijedila njegov integritet.

U skladu s predmetom br. 41029/04, Vlada iznosi da se riječi i izrazi opisani u rječniku temelje na povijesnoj i sociološkoj realnosti i da zato nije postojala namjera poniziti etničku grupu.

3. Grčki Helsinški odbor

Grčki Helsinški odbor iznosi da države ugovornice imaju pozitivno mišljenje o zabrani diskriminacije, o tome da se kazni bilo kakvo diskriminirajuće ponašanje, uključujući i širenje rasističkih ideja, poticanje rasne mržnje i financiranje takvih postupaka, kao i da se naknadi žrtvama takvih djela šteta koju su pretrpjeli. Prema grčkom Helsinškom odboru, pozitivna obveza država postaje još više obvezujuća kada osoba čije je pravo na priva-

tan život bilo povrijeđeno pripada socijalo ranjivoj skupini. Vezano uz to, upućuje na presudu *Chapman protiv Velike Britanije* ([GC], no. 27238/95, ECHR 2001-I), u kojoj Sud smatra da treba obratiti posebnu pozornost njihovim potrebama i drugačijem načinu života u regulacijskom okviru planiranja i donošenju odluka u pojedinim slučajevima. Prema praksi, države ugovornice imaju obvezu temeljem čl. 8. Konvencije olakšati romski način života.

B. Procjena Suda

Prema uspostavljenoj praksi diskriminacija znači drugačije ophođenje prema osobama u odgovarajućim sličnim situacijama, bez objektivnog i razumnog opravdanja. Međutim, čl. 14. ne zabranjuje državama članicama da različito tretiraju grupe sa svrhom ispravljanja »činjeničnih nejednakosti« između njih; doduše, u određenim okolnostima neuspjeh da se ispravi nejednakost kroz različito tretiranje može rezultirati povredom Konvencije (*D. H. i ostali protiv Republike Češke* [GC], br. 57325/00, § 175, ECHR 2007-...).

Sud ponavlja da čl. 14. Konvencije sadržava ostale materijalne odredbe Konvencije i njezinih protokola. Nema samostalnu opstojnost otkad je utjecao na »uživanja prava i sloboda« koje štiti taj tekst. Iako primjena čl. 14. ne pretpostavlja povredu tih odredbi – i u toj je mjeri samostalna – i ne može biti mjesta za njezinu primjenu, osim ako činjenice slučaja nisu vezane za činjenice koje slijede poslije (*Koppi protiv Austrije*, br. 33001/03, § 25, 10. prosinca 2009).

Prema uspostavljenoj praksi, Sud napominje da ranjiv položaj Roma znači da se posebna pozornost treba posvetiti njihovim potrebama i drugačijem načinu života, u odgovarajućem regulatornom okviru i u donošenju odluka u pojedinim slučajevima (*Chapman*, § 96, i *D. H.*, § 181). U *Chapman* (§§93-94) Sud je također primijetio da bi se moglo reći da je u nastajanju međunarodni sporazum između država ugovornica Vijeća Europe, priznajući posebne potrebe manjina i obvezu da se zaštiti njihova sigurnost, identitet i način života, ne samo u svrhu čuvanja interesa samih manjina nego i da se zaštiti kulturološka raznolikost vrijednosti cjelokupne zajednice. Nadalje, diskriminacija na račun, *inter alia*, etničke pripadnosti osobe oblik je rasne diskriminacije. Rasna diskriminacija posebna je, individualna vrsta diskriminacije i, u pogledu svojih opasnih posljedica, zahtijeva od vlasti poseban oprez i snažnu reakciju. Zbog toga vlasti moraju upotrijebiti sva sredstva koja imaju na raspolaganju u borbi protiv rasizma, u vezi s tim osnažujući demokratsku viziju društva u kojoj raznolikost nije

percipirana kao prijetnja, nego kao izvor bogatstva (*Nachova i ostali protiv Bugarske* [GC], br. 43577/98 i 43579/98, § 45, ECHR 2005-VII, i *Timishev protiv Rusije*, br. 55762/00 i 55974/00, § 56, ECHR 2005-XII). Sud smatra da je u sadašnjim slučajevima čl. 14. Konvencije primjenjiv u vezi s čl. 8.

U vezi s tim, Sud ponavlja da dok je osnovna svrha čl. 8. Konvencije zaštititi pojedinca protiv proizvoljnog miješanja javnih vlasti, to ne prisiljava nužno državu da se suzdrži od takvog miješanja: dodatno njezinim negativnim obvezama, mogu postojati i pozitivne koje su inherentne poštovanju privatnog života. Te obveze mogu uključiti prihvaćanje mjera usmjerenih osiguravanju poštovanja privatnog života čak i u sferi odnosa među samim pojedincima (*Tavlt protiv Turske*, br. 11449/02, § 28, 9. studenoga 2006).

Vraćajući se na činjenice sadašnjih slučajeva, Sud primjećuje da je podnositelj, koji je romskog porijekla, iznio dvije tužbe vezane uz knjigu i rječnik, koji, po njegovu mišljenju, sadržavaju diskriminirajuće primjedbe koje su uperene protiv romske zajednice. Tražio je od državnih sudova da naredi povlačenje i ispravljanje uvredljivih i pogrešnih izjava, i tražio je naknadu za nematerijalnu štetu.

Sud navodi da čl. 24. Građanskog zakona štiti pojedince od uvreda. Prema toj odredbi, pojedinac koji smatra da je bio uvrijeđen može tražiti zaštitu od suda protiv odgovorne osobe. Čl. 25. Građanskog zakona nadalje dopušta tužitelju da traži naknadu za fizičku i psihološku štetu. Očito je iz činjenica koje su iznesene u podnescima da je podnositelj mogao inicirati građanski proces protiv autora knjige i Udruge za jezik koja je prevela rječnik o kojem je riječ. Za vrijeme domaćih postupaka mogao je staviti svoje argumente na dvije razine nadležnosti. Također je jasno iz spisa da su domaći sudovi proveli temeljito ispitivanje slučajeva.

U pogledu knjige *Gypsies of Turkey* Građanski sud opće nadležnosti u An-kari smatra da je to bila akademska studija koja je analizirala društveno-ekonomsku situaciju Roma u Turskoj. U odgovoru na podnositeljeve argumente da su u knjizi brojni odlomci koji sadržavaju uvredljiv i diskriminirajući jezik koji je usmjeren protiv romske zajednice, sud smatra da, kad se čita kao cjelina, knjiga nije bila uvredljiva i da je cilj autora bio napraviti akademsku studiju koja se temelji na znanstvenim i komparativnim istraživanjima. Slučaj je dalje ispitao Kasacijski sud koji je također zauzeo stav protivan podnositelju, smatrajući da je autor knjige napravio opće primjedbe o zajednici Roma te da nije bilo napada na podnositeljevu osobu i da se tvrdnje u knjizi ne smiju smatrati uperenima protiv svih Roma.

Vežano uz rječnik o kojem je riječ, podnositelj je započeo postupke za naknadu protiv Udruge za jezik. Međutim, nacionalni su sudovi odbili slu-

čaj, smatrajući da su izrazi sadržani u rječniku bili temeljeni na povijesnoj i znanstvenoj realnosti i da Udruga za jezik nije imala namjeru poniziti etničku grupu.

Sud smatra da je podnositelj mogao ostvariti da se temeljito rasprave predmeti pred domaćim sudovima. Kao dio njihove obveze prema čl. 8., domaći sudovi osiguravaju forum za rješavanje sporova među privatnim osobama. Kao što stoji i u mnogim prijašnjim presudama, domaći sudovi u puno su boljem položaju za ocjenjivanje iznesenih činjenica pojedinog slučaja. Sud ponovo ističe da nije posao Europskog suda da se bavi pogreškama u činjenicama ili u pravu koje su navodno počinili nacionalni sudovi, osim i tako dugo dok ne krše prava i slobode utemeljene Konvencijom (*Garcia Ruiz protiv Španjolske* [GC], br. 30544/96, § 28 ECHR 1999-1).

Vežano uz predmet br. 4149/04, Sud primjećuje da iako se odlomci i primjedbe koje je citirao podnositelj, kad se čitaju sami za sebe, čine diskriminirajućima ili uvredljivima, kad je knjiga proučena kao cjelina ne može se zaključiti da se autor ponašao sa zlom vjerom ili bilo kakvom namjerom da vrijeđa romsku zajednicu. Jasno je izraženo u zaključku da je riječ o akademskoj studiji koja sadržava komparativne analize i usredotočuje se na povijest i socijalno-ekonomske životne uvjete Roma u Turskoj. Sud primjećuje da autor u iznesenim činjenicama daje pristrani opis Roma i primjere njihove stereotipne slike. Važno je primijetiti da odlomci na koje upućuje podnositelj nisu autorovi komentari, nego primjeri percepcije Roma u turskom društvu. Međutim, autor je zatražio da se isprave takve predrasude i da se razjasni da se Romi trebaju poštovati. Uzimajući to u obzir i naglašavajući svoju supsidijarnu ulogu, Sud ne smatra da je autor knjige uvrijedio podnositeljev integritet ili da domaće vlasti nisu uspjele zaštititi podnositeljeva prava.

Vežano uz predmet br. 41029/04, Sud smatra da su definicije iz *Rječnika* uvod komentaru da su izrazi metaforičke prirode. Sud zbog toga ne nalazi razloga da se odvoji od nalaza domaćih sudova da podnositeljev integritet nije bio oštećen i da nije bio podvrgnut diskriminirajućem postupanju zbog izraza upotrijebljenih u *Rječniku*.

U skladu s navedenim, Sud zaključuje da se za slučajeve ne može reći da je podnositelj bio diskriminiran na račun etničkog identiteta kao Rom ili da je postojao neuspjeh na strani vlasti da poduzme potrebne mjere da zaštiti podnositeljev privatni život. Kao rezultat, nije bilo povrede čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije.

ZBOG TIH RAZLOGA, SUD:

1. *odlučuje* jednoglasno da spoji zahtjeve;
2. *proglašava* jednoglasno zahtjeve dopustivima;
3. *smatra* sa 4 naprama 3 glasa da nije bilo povrede čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije.

U skladu s čl. 45/2. Konvencije i pravila 74/2 Pravilnika Suda presudi je priloženo izdvojeno mišljenje sudaca Tulkensa, Tsotsorija i Pardalosa.

Preveli i priredili Marko Turudić i Mateja Crnković***

* Marko Turudić, asistent na Katedri za upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (assistant at the Chair of Administrative Law, Faculty of Law, University of Zagreb, email: mturudic@gmail.com)

** Mateja Crnković, znanstvena novakinja na znanstvenom projektu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske *Europeizacija hrvatske javne uprave: utjecaj na razvoj i nacionalni identitet* (scientific researcher on the project financed by the Ministry of Science, Education, and Sports of the Republic of Croatia *Europeanisation of the Croatian Public Administration: Influence on Development and Identity*, email: matejacrnkovic@ymail.com)